

Maurice Blanchot

Günün Deliliği

La Folie du jour

Türkçesi: Levent Kavas

A L T I K I R K B E S

ALTIKIRKBEŞ YAYIN 28

Maurice Blanchot - La Folie du Jour / Türkçesi: Levent Kavas
Mart - 1996

Yayın Yönetmenleri
Kaan Çaydamlı / Çetin Şan

Kapak Tasarımı
Mehmet Ulusel

Dizgi
L. K.

İç Baskı
Umut Matbaacılık
(0-212)517 13 18 / 638 27 22-23

Kapak Baskı
Ofset Yapımevi
(0-212) 275 99 80 - 81

Bu çevirinin yayın haklarını sahiplendik. Tanıtım alıntıları dışında -makul boyutlarda- izinsiz çoğaltıması ahlak kurallarına ve yasalarımıza göre aykırı sayılmaktadır. Böyle bir harekete kalkışmak istediginizde önce bize sorarsanız uygar dünya adına seviniriz.

P.S.: Tüm fotokopi fanzinler, yukarıdaki açıklamadan bağımsızdır. Onlar istedikleri ALTIKIRKBEŞ kitabı veya metnini çoğaltabilir, bozup yeniden yaratabilirler. Okurlarımızı yasal dergileri değil "fotokopi fanzinleri" izlemeye çağırıyoruz. Onlar sizi uçurumdan aşağı itecek güce sahiptirler ve uçmayı öğrenmenin zamanı geldi.
Yaşasın FOTOKOPI, Yaşasın KAOS.

ALTIKIRKBEŞ YAYIN
bir Kaybedenler Klübü tribidir.
Yazışma Adresi: P.K. 114 Acıbadem, İstanbul
Telefon-Fax:(0-212)272 21 68-272 97 25

Maurice Blanchot
(1907, Quaine)

Roman kuramcisı olarak yazı yaşamına atılan Blanchot, alışildik anlamda roman denemeyecek kitaplar yazmış; dile yaşılanarak suskulugu bulmaya çalışmıştır. Başka bir deyişle, Blanchot'ya göre, gerçeklik dilsel olarak kavranamayacak bir seydir, dil canlı gerçekliği bozmakta, yaşamı ilişkiler dışı katılıştırmaktadır... Dolayısıyla, yazarın söyleyecek hiçbir şeyi yoktur, konuşmayı bozmaktadır ancak.

Kitaplarının çoğunda okuyucu, hiçbir sonuca varmayan bir akış içinde kavranamaz olan gerçekliğin içine girdiği ve kendisini hiçbir zaman "ben" olarak duyumsayanlığı sematik bir yapıyla karşılaşır. Blanchot bu yolda, bir olay olarak kendi toplumsal bağlantılarıyla birlikte ele almadığı, bütün bütüne bir yabancılılaşma durumunu betimleyip durur; bu arada, eylemin çözümü uğramasıyla tam bir karşılık içinde, çok dakik bir üslup kullanır. (*)

Türkçedeki Blanchot: *Thomas l'Obscure* (1941, Karanlık Thomas – Metis); *L'Espace Littéraire* (1955, Yazinsal Uzam – YKY);

(*) G.Y.Y.'ni Aziz Çalışlar'ın yaptığı *Türk ve Dünya Edebiyatçıları*'ndan hafif oynanarak

kişisel toplantı notları'ndan...

I-

Tanımlanmış sıkıcılığını yaşayan pazar günü, temposunu başlatmıştı. Sabahın dokuz buchuğunda kişisel *Hızlı Göz Hareketi*'me hazırlanırken, yanındaki telefon çaldı. Her pazar sabahı*, beni erkenden, henüz REM evresine yeni girmişken, uyandıracak yakın bir arkadaşım daima bulundurdu; tedbirli bir adamdım, -özellikle pazar sabahları için- telefonu kulagının dibine -tek kişilik eski tip yatağımin -zorunlu kalmadıkça tek kişiliği tercih etmişimdir- yanındaki aile sandığının -kahverengi, metal destekli ve yıpranmış elbette- üstünde ve içinde temiz çoraplarım bulunan -annem daima oraya koyardı- sazdan örülülmüş bir tepsiinin -nerden geldiği, odanda nasıl yer bulduğu bilmeyen eşya tarzına tipik bir örnek oluşturan- üstüne- koymayı ihmal etmezdim. Telefon çaldı. Açıtım, günün deliligi ydi başlayan... C

* "Bir pazar günü, çalışma masamın üstünde ıldırıdığını gördüğüm ışığın basit yansımasıdır, yazdığım şeylerin bir bölümü, belki de..."

Enis Batur, *Oil on Canvas: Resimkarası Notları*, Özel basım, 1996.

II-

Bu kitabın öyküsü'nün yolun bir duraksama olduğunu anlamamızdan hemen önceki günlere kadar uzandığı rahatlıkla söylenebilir. Yayıncı olduğumuzu düşündürebilmek amacıyla son kez katıldığımız II. Ankara Kitap Fuarı esnasında, sonsuz küçülme kavramına da yabancıyık, buna rağmen eğer sorulsaydı, ışık hakkında söylenabilecek birkaç söz bulabilirdik. Geçmiş gün... Olay; dört sınırlı adam, orta mesafeli bir yolculuk, dört adamı daha da sınırlı yapan kötü Ankara çayları ve güzel Ankara kızları söylencesi, Tekel misafirhanesi, Van baş müdürü, yüzelli bin lira, Buhara Oteli, otelden taş bir avlu içinde gözüken kırmızı Chevrolet, Altınpark'daki iki kız, deniz olmadığı için anlamını yitiren teras ve burada sayamadığımız diğer şeylerle çok bağlılı olmayıpabilir. Sonuçta bunu H.L. Kavas'a sormanın da kimseye bir faydası dokunmamayabilir. Bütün bunların ışığı altında, gün ve ışık arasında kurulabilecek herhangi bir ilişkinin, diğer bütün şeylerle de kurulabileceğini bildigimizi söyleyebiliriz. K

P.S.: H.L. Kavas'ın, sınırlı adam sayısını -adeta bir BJK-FB klasığı gibi- 5'e çkartması ve sonsuz uzayan BİUPG'nin güne etkisi yanında, ışığı hice saymasının bu kitabın oluşumuyla doğrudan bir ilişkisi olduğunu da, burada yeri geçmişken belirtmek gerekmek...

maurice blanchot
la folie du jour

•
günün deliliği
TÜRKÇESİ: levent kavas

ALTIKIRKBES YAYIN
İstanbul 1996

Blanchot'ya başlamadan önce okumanızda fayda bulunan iki küçük not daha:

I./

Fransızcada göre *Jour* sözcüğü hem çılginlık hem de ışık anlamını taşımaktadır. Bu gereksiz bilginin ışığında metni her iki anlamda okuyup geliştirebilirsiniz.

Altıkırkbeş Yayın

II./

Entia non sunt multiplicanda prater necessitatem

Levent Kavas

Maurice Blanchot

La Folie du jour

Je ne suis ni savant ni ignorant. J'ai connu des joies. C'est trop peu dire: je vis, et cette vie me fait le plaisir le plus grand. Alors, la mort? Quand je mourrai (peut-être tout à l'heure), je connaîtrai un plaisir immense. Je ne parle pas de l'avant-goût de la mort qui est fade et souvent désagréable. Souffrir est abrutissant. Mais telle est la vérité remarquable dont je suis sûr: j'éprouve à vivre un plaisir sans limites et j'aurai à mourir une satisfaction sans limites.

J'ai erré, j'ai passé d'endroit en endroit. Stable, j'ai demeuré dans une seule chambre. J'ai été pauvre, puis plus riche, puis plus pauvre que beaucoup. Enfant, j'avais de grandes passions, et tout ce que je désirais, je l'obtenais. Mon enfance a disparu, ma jeunesse est sur les

Maurice Blanchot

Günün Deliliği

Ne bilginim ne bilmez. Zevkleri tanıdım. Bunu söylemek az gelir: yaşıyorum, bu yaşam bana en büyük hazzı veriyor. Peki ölüm? Öldüğümde (belki de hemen), engin bir hızla tanışacağım. O yavan, o çoğu kez tatsız tuzsuz ölüm önsezisinden sözetmiyorum. Açı çekmek alıklasılır. Ama kuşku duymadığım önemli doğru şu: yaşamaktan sınırsız bir haz duyuyorum, ölmekle de sınırsız bir doyuma ereceğim.

Dolaştım, oradan oraya geçip durdum. Duruldum, tek bir odada oturdum. Yoksul oldum, sonra daha varlıklı, sonra daha yoksul çoklarından. Çocukken büyük tutkularım vardı, ne istesem elde ediyordum. Çocukluğum yokoldu, gençliğim geri-

routes. Il n'importe: ce qui a été, j'en suis heureux, ce qui est me plaît, ce qui vient me convient.

Mon existence est-elle meilleure que celle de tous? Il se peut. J'ai un toit, beaucoup n'en ont pas. Je n'ai pas la lèpre, je ne suis pas aveugle, je vois le monde, bonheur extraordinaire. Je le vois, ce jour hors duquel il n'est rien. Qui pourrait m'enlever cela? Et ce jour s'effaçant, je m'effacerai avec lui, pensée, certitude qui me transporte.

J'ai aimé des êtres, je les ai perdus. Je suis devenu fou quand ce coup m'a frappé, car c'est un enfer. Mais ma folie est restée sans témoin, mon égarement n'apparaissait pas, mon intimité seule était folle. Quelquefois, je devenais furieux. On me disait: Pourquoi êtes-vous si calme? Or, j'étais brûlé des pieds à la tête; la nuit, je courais les rues, je hurlais; le jour, je travaillais tranquillement.

Peu après, la folie du monde se déchaîna. Je fus mis au mur comme beaucoup d'autres. Pourquoi? Pour rien. Les fusils ne partirent pas. Je me dis: Dieu, que fais-tu? Je cessai alors d'être insensé. Le monde hésita, puis reprit son équilibre.

Avec la raison, le souvenir me revint et je vis que même aux pires jours, quand je me croyais parfaitement et entièrement malheureux, j'étais cependant, et presque tout le temps, extrêmement heureux. Cela me donna à réfléchir. Cette découverte n'était pas agréable. Il me

lerde kaldı. Önemi yok: olmuştan yana mutluyum, olandan hoşnutum, olacak başımla beraber.

Varoluşum herkesinkinden iyi mi? Olabilir. Başımı sokacak bir yerim var, çoğu bunu bulamıyor. Cüzamlı değilim, kör değilim, dünyayı görüyorum, olağanüstü bir mutluluk. Şu günü görüyorum ya, onun dışında ne var? Kim onu elimden alabilir? Bu gün silinip giderken ben de silineceğim onunla bir, başımı döndüren bir düşünce, bir kesinlik.

Sevdim, yitirdim sevdiklerimi. Bu darbeyi yineçince çıldırıdım, çünkü bu bir cehennem. Ama tanıdığı olmadığımdı çılginlığımın, şaşkınlığım görünmedi, ta içimdi çıldırın. Arasında öfkelendim. Niye böyle sessizsin diyorlardı bana. Oysa tepeden tırnağa yanıyorum; geceleyin koşturuyordum sokaklarda, uluyordum; gündüzleyin sessiz sessiz çalışıyordum.

Az sonra dünyanın çılgınlığı boşanıverdi. Çokları gibi ben de dikildim duvarın önüne. Neden? Nedeni yok. Tüfekler çakmadı. Tanım, ne yapıyorsun dedim kendi kendime. Böylece kaçıklığım dindi. Dünya duraladı, sonra yeniden dengesine kavuştu.

Usla birlikte anı da bana geri döndü, bir de baktım, büsbütün, enikonu mutsuz olduğuma inandığım en kötü günlerde bile, yine de, neredeyse hep, alabildigine mutluymuşum. İşte bu beni düşünceye saldı. Bulduğum pek hoş degildi. Çok şey yitiri-

semblait que je perdais beaucoup. Je m'interrogeai: n'étais-je pas triste, n'avais-je pas senti ma vie se fendre? Oui, cela avait été; mais, à chaque minute, quand je me levais et courais par les rues, quand je restais immobile dans un coin de chambre, la fraîcheur de la nuit, la stabilité du sol me faisaient respirer et reposer sur l'allégresse.

Les hommes voudraient échapper à la mort, bizarre espèce. Et quelques-uns crient, mourir, mourir, parce qu'ils voudraient échapper à la vie. "Quelle vie, je me tue, je me rends." Cela est pitoyable et étrange, c'est une erreur.

J'ai pourtant rencontré des êtres qui n'ont jamais dit à la vie, tais-toi, et jamais à la mort, va t'en. Presque toujours des femmes, de belles créatures. Les hommes, la terreur les assiège, la nuit les perce, ils voient leurs projets anéantis, leur travail réduit en poussière, ils sont stupéfaits, eux si importants qui voulaient faire le monde, tout s'écroule.

Puis-je décrire mes épreuves? Je ne pouvais ni marcher, ni respirer, ni me nourrir. Mon souffle était de la pierre, mon corps de l'eau, et pourtant je mourais de soif. Un jour, on m'enfonça dans le sol, les médecins me couvrirent de boue. Quel travail au fond de cette terre. Qui la dit froide? C'est du feu, c'est un buisson de ronces. Je me relevai tout à fait insensible. Mon tact

yormuşum gibi geldi bana. Kendi kendime sordum: Üzgün değil miydim, yaşamımın çatırdadığını duymamış mıydım? Evet, öyle olmuştu; ama kal-kıp sokaklarda koşturduğum, odanın bir köşesinde kırıltısız durduğum her dakika, gecenin serinliği, toprağın sağlamlığı soluklanmamı, sevince dayanmamı sağlıyordu.

İnsanlar ölümden kaçmak istiyordu, tuhaf soy. Kimileri de ölmek, ölmek diye bağıriyordu, yaşamdan kaçmak istiyorlardı çünkü. "Ne biçim yaşam, kendimi öldüreceğim, pes ediyorum." Yazık, tuhaf, bu bir yanılıgı.

Bununla birlikte hiçbir zaman yaşama sus, ölüme defol dememiş kimselerle de karşılaştım. Hemen hep kadınlar, güzel yaratıklar. Erkekler, yıldızı sıriyor, gece delip geçiyor onları, tasarılarının boşçaçıktığını, çabalarının toz olup gittigini görüyorlar, dünya benimdir diyen o önemli kimseler afallıyor, ne varsa çöküyor.

Yıkımlarımı betimleyebilir miyim? Ne yürüyebiliyor, ne soluk alabiliyor, ne beslenebiliyordum. Solugum taştı, gövdem sudan, yine de susuzluktan ölüyordum. Bir gün beni toprağın içine yatarular, hekimler beni balıkla sıvadı. Yerin dibinde ne çaba ama. Kim demiş soğuk diye? Ateşten bir çalıdikeni. Kalktığında artık büsbütün duyusuzdım.

errait à deux mètres: si l'on entrat dans ma chambre, je criais, mais le couteau me découpait tranquillement. Oui, je devins un squelette. Ma maigreur, la nuit, se dressait devant moi pour m'épouvanter. Elle m'injurait, me fatiguait à aller et venir; ah, j'étais bien fatigué.

Suis-je égoïste? Je n'ai de sentiments que pour quelques-uns, de pitié pour personne, ayant rarement envie de plaire, rarement envie qu'on me plaise, et moi, pour moi à peu près insensible, je ne souffre qu'en eux, de telle sorte que leur moindre gêne me devient un mal infini et que toutefois, s'il le faut, je les sacrifie délibérément, je leur ôte tout sentiment heureux (il m'arrive de les tuer).

De la fosse de boue, je suis sorti avec la vigueur de la maturité. Avant, qu'étais-je? Un sac d'eau, j'étais une étendue morte, une profondeur dormante. (Pourtant, je savais qui j'étais, je durais, je ne tombais pas au néant.) On venait me voir de loin. Les enfants jouaient à mes côtés. Les femmes se couchaient par terre pour me donner la main. Moi aussi, j'ai eu ma jeunesse. Mais le vide m'a bien déçu.

Je ne suis pas craintif, j'ai reçu des coups. Quelqu'un (un homme exaspéré) m'a pris la main et y a planté son couteau. Que de sang. Après, il tremblait. Il m'offrait sa main pour que je la cloue sur la table ou contre une porte. Parce qu'il m'avait fait cette entaille,

Dokunuşum iki metre ileride dolaşıyordu: odama biri girse, haykırıydum, ama bıçak sessizce doğruyordu beni. Evet, bir iskelete döndüm. Sıskahığım, geceleyin, önüme dikilip ürkütüyordu beni. Gide gele aşağıladı, bezdirdi beni; ah, bezmiştim enikonu.

Bencil miyim? Ancak birkaç kişiye yakınlık duyarım, kimseye acımadam yoktur, ancak binde bir hoşnut etme isteği, binde bir hoşnut edilme isteği duyarım; ben, kendime gelince neredeyse duygusuz olan ben, ancak onlarda acı duyarım; en küçük sıkıntıları benim için bitmez tükenmez bir dert olur, yine de, gerekirse, gözümü kırmadan harcarım onları, tüm mutluluk duygularını alırım ellerinden (oldurdüğüm bile olur).

Balçık kuyusundan, olgunluğun diriliğiyle çıktım. Ben daha önce neydim? Bir su kırbaşı, ölü bir enginlik, uyuyan bir derinliktim. (Yine de kim olduğunu biliyordum, tutunuyordum, yokluğun içine düşmüyordum.) Uzaklardan beni görmeye geliyorlardı. Çocuklar yanbaşında oynuyordu. Kadınlar elliğini avuçlarına koymak için yere uzanıyordu. Benim de gençliğim oldu. Ama boşluk beni bayağı bozdu.

Çekingen değilim, itildim kakıldım. Birisi (öfkelmiş bir adam) elimi alıp bıçağını sapladı. Nasıl bir kan. Sonra, tir tir titriyordu. Masanın üstüne ya da bir kapıya civileyeyim diye elini uzatıyordu ba-

l'homme, un fou, se croyait devenu mon ami; il me poussait sa femme dans les bras; il me suivait dans la rue en criant: "Je suis damné, je suis le jouet d'un délit immoral, confession, confession." Un étrange fou. Pendant ce temps, le sang dégouttait sur mon unique costume.

Je vivais surtout dans les villes. J'ai été quelque temps un homme public. La loi m'attirait, la multitude me plaisait. J'ai été obscur dans autrui. Nul, j'ai été souverain. Mais un jour je me lassai d'être la pierre qui lapide les hommes seuls. Pour la tenter, j'appelai doucement la loi: "Approche, que je te voie face à face." (Je voulais, un instant, la prendre à part.) Imprudent appel, qu'aurais-je fait si elle avait répondu?

Je dois l'avouer, j'ai lu beaucoup de livres. Quand je disparaîtrai, insensiblement tous ces volumes changeront; plus grandes les marges, plus lâche la pensée. Qui, j'ai parlé à trop de personnes, cela me frappe aujourd'hui; chaque personne a été un peuple pour moi. Cet immense autrui m'a rendu moi-même bien plus que je ne l'aurais voulu. Maintenant, mon existence est d'une solidité surprenante; même les maladies mortelles me jugent coriace. Je m'en excuse, mais il faut que j'en enterrer quelques-uns avant moi.

Je commençais à tomber dans la misère. Elle traçait lentement autour de moi des cercles dont le premier

na. Bende bu yarayı açtı diye, adam, kaçığın biri, benim dostum olduğunu sanıyordu; karısını kollarımın arasına atıyordu; sokakta arkamdan geliyordu bağıra bağıra: "Ben ne olayım, ben ahlaksız bir esrikligin elinde oyuncağım, itiraf, itiraf." Tuhaftır bir kaçık. Bu arada, kan benim tek giysimin üzerine damlıyordu.

Çoğun kentlerde yaşıyordum. Bir ara insan içine karışmıştım. Yasa beni çekiyordu, çokluk hoşuma gidiyordu. Elin günün içinde silinmiştim. Kimsecik, egemen olmuştım. Ama bir gün yalnız kimseleri öldüren taş olmaktan bıktım. Ayartmak için, tatlılıkla yasaya seslendim: "Yaklaş da yüzünü göreyim." (Onu, bir an, yalnız yakalamak istiyordum.) Düşüncesizce bir sesleniş, ya karşılık vereydi ne yapardım?

Kabul etmeliyim, çok kitap okudum. Ben yokoldugumda, bütün bu ciltler hiç belli olmadan değişecek, kenarlar daha geniş, düşünce daha gevşek. Evet, çok fazla kişiyle konuştum, bu bugün dank ediyor; her kişi bir topluluktu benim için. Bu kocaman başkası beni istemeyeceğim denli çok kendim yaptı. Şimdi varoluşum inanılmaz sağlamlığıta; ölümcül sayrılıklar bile direngenliğime boyun eğiyor. Bağışlasınlar ama kimilerini kendimden önce gömmem gerek.

semblait me laisser tout, dont le dernier ne me laisserait que moi. Un jour, je me trouvai enfermé dans la ville; voyager n'était plus qu'une fable. Le téléphone cessa de répondre. Mes vêtements s'usaient. Je souffrais du froid; le printemps, vite. J'allai dans les bibliothèques. Je m'étais lié avec un employé qui me faisait descendre dans les bas-fonds surchauffés. Pour lui rendre service, je galopais joyeusement sur des passerelles minuscules et je lui rapportais des volumes qu'il transmettait ensuite au sombre esprit de la lecture. Mais cet esprit lança contre moi des paroles peu aimables; sous ses yeux, je rapetissai; il me vit tel que j'étais, un insecte, une bête à mandibules venue des régions obscures de la misère. Qui étais-je? Répondre à cette question m'aurait jeté dans de grands soucis.

Dehors, j'eus une courte vision: il y avait à deux pas, juste à l'angle de la rue que je devais quitter, une femme arrêtée avec une voiture d'enfant, je ne l'apercevais qu'assez mal, elle manoeuvrait la voiture pour la faire entrer par la porte cochère. A cet instant entra par cette porte un homme que je n'avais pas vu s'approcher. Il avait déjà enjambé le seuil quand il fit un mouvement en arrière et ressortit. Tandis qu'il se tenait à côté de la porte, la voiture d'enfant, passant devant lui, se souleva légèrement pour franchir le seuil et la jeune femme, après avoir levé la tête pour le regarder, disparut à son tour.

Yoksullğun içine gömülüyordum. Yavaş yavaş çevremde çemberler çiziyordu, ilki herseyi bırakırılmış gibiydi bana, sonucusu benden başka hiçbir şey bırakmıyordu bende. Bir gün, bir baktım kentin içinde kapalı kalmışım; yolculuk masaldı artık. Telefon açılmıyordu. Giysilerim eskiyordu. Soğuk içime işliyordu; ilkyaz, yetiş. Kitaplıklara gidiyordum. Çalışanlardan biriyle ahbab olmuştum, simşicak aşağı katlara indiriyordu beni. Ona yardımım dokunsun diye küçük küçük geçitlerden sevinçle seğirtiyordum, ona okumanın karanlık ruhuna aktaracağı ciltler alıp geliyordum. Ama bu ruh bana pek de sevimli olmayan sözler fırlatıyordu; onun gözleri önlünde küçülüyordum; beni olduğum gibi göründü, bir böcek, yoksullğun karanlık bölgelerinden gelen çenekli bir hayvan. Kimdim ben? Bu soruya karşılık vermek beni büyük kaygılarla salacaktı.

Dışarıda kısacık bir görünüm yaşadım: iki adım ötemde, tam çıkmak üzere olduğum sokağın köşesinde çocuk arabalı bir kadın durmuş, – ancak şöyle böyle görebiliyordum, – dış kapıdan içeri sokmak için arabayı çeviriyordu. O sırada kapıdan, yaklaşlığını görmedigim, bir adam girdi. Eşiği daha yeni atlamıştı ki şöyle geriye doğru bir devinimle yenden çıktı. Kapının yanlarında dururken, önünden geçen çocuk arabası hafifçe yükselp eşiği aştı, kadın da adama bakmak için başını kaldırıp yokoldu.

Cette courte scène me souleva jusqu'au délire. Je ne pouvais sans doute pas complètement me l'expliquer et cependant j'en étais sûr, j'avais saisi l'instant à partir duquel le jour, ayant buté sur un événement vrai, allait se hâter vers sa fin. Voici qu'elle arrive, me disais-je, la fin vient, quelque chose arrive, la fin commence. J'étais saisi par la joie.

J'allai à cette maison, mais sans y enter. Par l'orifice, je voyais le commencement noir d'une cour. Je m'appuyai au mur du dehors, j'avais certes très froid; le froid m'enveloppant des pieds à la tête, je sentais lentement mon énorme stature prendre les dimensions de ce froid immense, elle s'élevait tranquillement selon les droits de sa nature véritable et je demeurais dans la joie et la perfection de ce bonheur, un instant la tête aussi haut que la pierre du ciel et les pieds sur le macadam.

Tout cela était réel, notez-le.

Je n'avais pas d'ennemis. Je n'étais gêné par personne. Quelquefois dans ma tête se créait une vaste solitude où le monde disparaissait tout entier, mais il sortait de là intact, sans une égratignure, rien n'y manquait. Je faillis perdre la vue, quelqu'un ayant écrasé du verre sur mes yeux. Ce coup m'ébranla, je le reconnais. J'eus l'impression de rentrer dans le mur, de divaguer dans un buisson de silex. Le pire, c'était la brusque, l'affreuse cruauté du jour; je ne pouvais ni regarder ni ne pas

Bu kısacık olay beni çıldırmanın eşigine getirdi. Kuşkusuz tam olarak açıklayamıyorum kendime, yine de su götürür yanı yoktu, gerçek bir olaya takılan günün, sonuna doğru ivmeğe başladığı kırkıyı yakalamiştım. İşte geliyor, diyordum, son yaklaşıyor, birşey geliyor, son başlıyor. Sevinç kaplamıştı beni.

O eve gittim, ama girmedim. Aralıktan, bir avlunun karanlık ucunu görüyordum. Dış duvara yaslandım, soğuğa kesmiştim; soğuk beni tepeden tırnağa sarıyor, yavaş yavaş koca boyumun bu uşsuz bucaksız soğugün boyutlarını aldığınu duyumsuyordum, gerçek yaradılışı uyarınca sessizce yükseliyor, bense bu mutluluğun sevinci, yetkinliği içinde bir an başım göğün taşları gibi yüce, ayaklarım çakılların üstünde, öylece duruyordum.

Bakın, bunların hepsi gerçekten.

Düşmanım yoktu. Kimse ilişmezdi bana. Arası kafamda engin bir ıssızlık doğuyor, içinde dün ya tümüyle yokoluyor, ama olduğu gibi, en küçük bir sıyırk almadan çıkıyor, herşeyi yerli yerinde duruyordu. Az kalsın görme duyumu yitiriyordum, biri gözlerimin üstünde cam kırmıştı. Bu darbe benni sarstı, kabul etmeliyim. Duvara dönüyormuşum, bir çakıltaşı korusuna dalıyorumuşum izlenimine kapıldım. En kötüsü, günün birdenbire korkunç a-

regarder; voir c'était l'épouvanter, et cesser de voir me déchirait du front à la gorge. En outre, j'entendais des cris d'hyène qui me mettaient sous la menace d'une bête sauvage (ces cris, je crois, étaient les miens).

Le verre ôté, on glissa sous les paupières une pellicule et sur les paupières des murailles d'ouate. Je ne devais pas parler, car la parole tirait sur les clous du pansement. "Vous dormiez," me dit le médecin plus tard. Je dormais! J'avais à tenir tête à la lumière de sept jours: un bel embrasement! Oui, sept jours ensemble, les sept clartés capitales devenues la vivacité d'un seul instant me demandaient des comptes. Qui aurait imaginé cela? Parfois, je me disais: "C'est la mort; malgré tout, cela en vaut la peine, c'est impressionnant." Mais souvent je mourais sans rien dire. A la longue, je fus convaincu que je voyais face à face la folie du jour; telle était la vérité: la lumière devenait folle, la clarté avait perdu tout bon sens; elle m'assaillait déraisonnablement, sans règle, sans but. Cette découverte fut un coup de dent à travers ma vie.

Je dormais! A mon réveil, il me fallut entendre un homme me demander: "Portez-vous plainte?" Bizarre question adressée à quelqu'un qui vient d'avoir affaire directement au jour.

Même guéri, je doutais de l'être. Je ne pouvais ni lire ni écrire. J'étais environné d'un Nord brumeux. Mais voici l'étrangeté: quoique me rappelant le contact atroce

cimasız kesilmesiydi; ne bakabiliyordum ne bakmazlık edebiliyordum; görmek ürkünctü, görmemekse alnımdan boğazımı yırtıyordu beni. Bir de beni bir yaban hayvanının saldırısına açık bırakan sırtlan çığlıklarını işitiyordum (bu çığlıklar benimdi, sanırımdı).

Camı çıkardıktan sonra gözkapaklarımın altına bir zar çektiler, gözkapaklarımın üstüne pamuktan duvarlar. Konuşmamam gerekiyordu, çünkü konuşmak timarlıkların kışkaçlarını çektiyorlandı. "Uyuyordunuz" dedi hekim bana, daha sonra. Uyuyordum! Yedi günün ışığına dayanmam gerekiyordu: ne ışıma! Evet, yedi gün birden, tek bir kıpının canlılığına dönen yedi koca aydınlichkeit benden hesap soruyordu. Kim düşünebilirdi bunu? Kimileyin kendi kendime "Bu ölüm; herseye karşın, değermiş doğrusu, ne etkileyici" diyordum. Ama çoğun hiçbir şey demeden ölüyordum. Sonra sonra günün deliliğiyle yüzüze geldigime iyiden iyiye inandım; doğrusu buydu: Işık ıldırıyordu, aydırlık hepten sağduyuyu yitirmiştir; ussuzca, başbozuk, amaçsız saldırıyordu bana. Bu buluş yaşamıma boylu boyanca dişini geçirdi.

Uyuyordum! Uyandığımda, bir adamın sorusunu işitmek varmış: "Davacı misiniz?" Daha demin düpedüz günle cebelleşen birine sorulacak soru mu bu?

je déperissais à vivre derrière des rideaux et des verres fumés. Je voulais voir quelque chose en plein jour; j'étais rassasié de l'agrément et du confort de la pénombre; j'avais pour le jour un désir d'eau et d'air. Et si voir c'était le feu, j'exigeais la plénitude du feu, et si voir c'était la contagion de la folie, je désirais follement cette folie.

Dans l'établissement, on me donna une petite situation. Je répondais au téléphone. Le docteur ayant un laboratoire d'analyse (il s'intéressait au sang), les gens entraient, buvaient une drogue; étendus sur de petits lits, ils s'endormaient. L'un d'eux eut une ruse remarquable: après avoir absorbé le produit officiel, il prit un poison et glissa dans le coma. Le médecin appelait cela une vilenie. Il le ressuscita et "porta plainte" contre ce sommeil frauduleux. Encore! Ce malade, il me semble, méritait mieux.

Bien que la vue à peine diminuée, je marchais dans la rue comme un crabe, me tenant fermement aux murs et, dès que je les avais lâchés, le vertige autour de mes pas. Sur ces murs, je voyais souvent la même affiche, une affiche modeste, mais avec des lettres assez grandes: Toi aussi, tu le veux. Certainement, je le voulais, et chaque fois que je rencontrais ces mots considérables, je le voulais.

İyileşmiştim ya, yine de kuşkuluydum iyileştigimden. Ne okuyabiliyor ne yazabiliyordum. Çevremi puslu bir Kuzey sarmıştı. Ama işin tuhaf yanı şuydu: Günle dayanılmaz bağımlı unutmasam da perdelerin, buzlu camların arkasında yaşamaktan çöküp gidiyordum. Birşeyi gün ışığında görmek istiyordum; alacakaranlığın tadına, erincine doymuşum; susar, havasar gibi istek duyuyordum güne. Görmek ateşse, dolu dolu istiyordum ateşi, görmek delilik salgınıysa, delice istiyordum bu deliliği.

Kurumda bana küçük bir yer verildi. Telefona bakıyordu. Hekimin bir tahlil laboratuvarı vardı (kanla uğraşıyordu), insanlar geliyor, bir ilaç içiyorlardı; küçük yatakloru uzanıp uyuyorlardı. Bunlardan birinin hoş bir dümeni vardı: verilen ürünü yuttuktan sonra bir ağrı içip komaya giriyordu. Hekim buna alçaklık diyordu. Onu ayıltıp bu düzmece uykusundan ötürü "davacı oluyordu". Ya! Baba kalırsa bu hasta daha iyisini hakediyordu.

Görüşüm kısılmadığı halde, sokakta yengeç gibi yürüyordum, duvarlara sıkı sıkı tutunarak, boş bulunuversem adımlarımı bir savrulmadır alıyordu. Bu duvarlarda sık sık aynı ilanı görüyordum, gösterişsiz bir afişti ama harfleri oldukça büyütü: *Sen de bunu istiyorsun*. Kuşkusuz istiyordum, bu iri sözcükleri ne zaman görsem istiyordum, evet.

Cependant quelque chose en moi cessait assez vite de vouloir. Lire m'était une grande fatigue. Lire ne me fatiguait pas moins que de parler, et la moindre parole vraie exigeait de moi je ne sais quelle force qui me manquait. On me disait: Vous mettez de la complaisance dans vos difficultés. Ce propos m'étonnait. A vingt ans, dans la même condition, personne ne m'aurait remarqué. A quarante, un peu pauvre, je devenais misérable. Et d'où venait cette fâcheuse apparence? A mon avis, j'attrapais cela dans la rue. Les rues ne m'enrichissaient pas comme elles auraient dû raisonnablement le faire. Au contraire, à suivre les trottoirs, à m'enfoncer dans la clarté des métros, à passer dans d'admirables avenues où la ville rayonnait superbement, je devenais extrêmement terne, modeste et fatigué et, recueillant une part excessive du délabrement anonyme, j'attirais ensuite d'autant plus les regards qu'elle n'était pas faite pour moi et qu'elle faisait de moi quelque chose d'un peu vague et informe; aussi paraissait-elle affectée, ostensible. La misère a ceci d'ennuyeux qu'on la voit, et ceux qui la voient pensent: Voilà qu'on m'accuse; qui m'attaque là? Or, je ne souhaitais pas du tout porter la justice sur mes vêtements.

On me disait (quelquefois le médecin, quelquefois des infirmières): Vous êtes instruit, vous avez des capacités; en laissant sans emploi des aptitudes qui, réparties entre dix personnes qui en manquent, leur permettraient de

Gelgelelim içimde birşey istemeyiveriyordu. Okumak büyük bir yorgunluktu benim için. Okumak en az konuşmak kadar yoruyordu beni, en ufak gerçek konuşma benden bende olmayan belirsiz bir güç istiyordu. Sıkıntılarınızı gönül hoşluğuyla karıştıyorsunuz diyorlardı bana. Bu söz beni şaşırtıyordu. Yirmi yaşında, aynı durumdayken, kimse umursamazdı beni. Kırkımda, biraz dardaydım, yoksullaşıyordum. Peki nereden geliyordu bu sıkıcı görüntü? Bana kalırsa, sokakta kapmıştım bunu. Sokaklar, şöyle sağlıklı düşününce, yapmaları gerektiği gibi varsıllaştırmadı beni. Tersine kaldırımları arşınlarken, metroların aydınligına gömüldürken, kentin görkemle işidigi güzelim caddelere saparken alabildigine tadım kaçıyor, gönlüm iniyor, yoruluyordum; adsız yıkımın çok büyük bir bölümünü üstlenmekle artık bakışları daha çok çekiyordum, çünkü bu yıkım benim için değildi, beni biraz kaypak, biraz biçimsız bir nesne kılığına sokuyordu; dolayısıyla yapmacık, arsızca görünüyordu. Yoksulluğun sıkıcı yanı görülmesi, görenler de söyle düşünüyor: Bak işte bana yönelik bir suçlama; kim bu beni suçlayan? Oysa benim adaleti üstümde başımda taşımak gibi bir isteğim yok.

Okumuşsunuz, yetenekleriniz var, diyorlardı bana (kimileyin hekim, kimileyin bakıcılar), yoksun olan on kişiye dağıtılsa yaşamalarına elverecek

vivre, vous les privez de ce qu'elles n'ont pas, et votre dénuement qui pourrait être évité est une offense à leurs besoins. Je demandais: Pourquoi ces sermons? Est-ce ma place que je vole? Reprenez-la-moi. Je me voyais environné de pensées injustes et de raisonnements malveillants. Et qui dressait-on contre moi? Un savoir invisible dont personne n'avait la preuve et que moi-même je cherchais en vain. J'étais instruit! Mais je ne l'étais peut-être pas tout le temps. Capable? Où étaient-elles, ces capacités qu'on faisait parler comme des juges siégeant en robe sur du bois et prêts à me condamner jour et nuit?

J'aimais assez les médecins, je ne me sentais pas diminué par leurs doutes. L'ennui, c'est que leur autorité grandissait d'heure en heure. On ne s'en aperçoit pas, mais ce sont des rois. Ouvrant mes chambres, ils disaient: Tout ce qui est là nous appartient. Ils se jetaient sur mes rognures de pensée: Ceci est à nous. Ils interrogeaient mon histoire: Parle, et elle se mettait à leur service. En hâte, je me dépouillais de moi-même. Je leur distribuais mon sang, mon intimité, je leur prêtai l'univers, je leur donnais le jour. Sous leurs yeux en rien étonnés, je devenais une goutte d'eau, une tache d'encre. Je me réduisais à eux-mêmes, je passais tout entier sous leur vue, et quand enfin, n'ayant plus présente que ma parfaite nullité et n'ayant plus rien à voir, ils cessaient aussi de me voir, très irrités, ils se levaient en criant: Eh

anıklıkları kullanmamakla onları kendilerinde bulunmayandan yoksun ediyorsunuz, kaçınabilecek olan yoksullüğünüz da onların gereksinimlerine bir saldırı oluyor. Ben de soruyordum: Bu söylevler niye? Çaldığım kendi yerim mi? Geri alın onu benden. Kendimi haksız düşüncelerle, düşmanca usłamlamalarla çevrilmiş görüyordum. Peki kimi kızkırtıiyorlardı bana karşı? Kimsenin kanıtlayamadığı, benim de boş yere aradığım görünmez bir bilgi. Okumuşmuşum! Ama herhalde her zaman değil. Yetenekli? Neredeymiş bu cüppelerini kuşanıp orunlarına yerleşmiş, gece gündüz beni yargılamaya hazır yargıçlar gibi konuşturulan bu yetenekler?

Hekimleri bayağı seviyordum, onların kuşkulıyla alçalmış gibi duyumsamıyorum kendimi. Canımı sıkın, yetkelerinin gitgide büyümesiydı. Kimse ayırdına varmaz, ama bunlar kraldır. Odalarımı açıp şöyle derlerdi: Burada ne varsa bizimdir. Düşünce kırıntılarının üzerine atlarlardı: Bu bizim. Öykümü sorgularlardı: Konuş. Öyküm onların hizmetindedeydi. Kendimden soyunuveriyordum. Kanımı, içimi dağıtıyordum onlara, evreni aktarıyorum, günü veriyordum. Gözlerinin önünde, kilları kırıdamadan, bir su damlasına, bir mürekkep lekesine dönüştüyordum. Kendimi onlara indirgiyordum, büsbütün gözlerinin altından geçiyordum; ensonu, benim yetkin yokluğunmdan başka birsey kalma-

bien, où êtes-vous? Où vous cachez-vous? Se cacher est interdit, c'est une faute, etc.

Derrière leur dos, j'apercevais la silhouette de la loi. Non pas la loi que l'on connaît, qui est rigoureuse et peu agréable: celle-ci était autre. Loin de tomber sous sa menace, c'est moi qui semblais l'effrayer. A la croire, mon regard était la foudre et mes mains des occasions de périr. En outre, elle m'attribuait ridiculement tous les pouvoirs, elle se déclarait perpétuellement à mes genoux. Mais, elle ne me laissait rien demander et quand elle m'avait reconnu le droit d'être en tous lieux, cela signifiait que je n'avais de place nulle part. Quand elle me mettait au-dessus des autorités, cela voulait dire: vous n'êtes autorisé à rien. Si elle s'humiliait: vous ne me respectez pas.

Je savais qu'un de ses buts, c'était de me faire "rendre justice." Elle me disait: "Maintenant, tu es un être à part; personne ne peut rien contre toi. Tu peux parler, rien ne t'engage; les serments ne te lient plus; tes actes demeurent sans conséquence. Tu me foules aux pieds, et me voilà à jamais ta servante." Une servante? Je n'en voulais à aucun prix.

Elle me disait: "Tu aimes la justice. — Oui, il me semble. — Pourquoi laisses-tu offenser la justice dans ta personne si remarquable? — Mais ma personne n'est pas remarquable pour moi. — Si la justice s'affaiblit en toi,

yinca, görecek hiçbir şey kalmayınca, beni de görmez oluyorlardı artık, öfke içinde kalkıp bağırlıyorlardı: Hey, neredesin? Nereye gizleniyorsun? Saklanmak yasak, bu suç, ...

Arkalarından yasanın karaltısı gözüme çarpıyordu. O bildigimiz, o katı, o pek de sevimli olmayan yasa değildi bu: bu başkaydı. Saldığı yıldıgia kapılmak şöyle dursun, onu ürküten bendim sanki. Ona kalırsa, benim bakışım yıldırımdı, ellerim yokoluş nedeni. Üstelik tüm güçleri yüklüyordu bana, işin tuhafı, bana karşı boynu kıldaninceymiş her zaman. Ama bırakmıyordu ben birşey sorayım; her yerde varolma hakkımı tanıdığında hiçbir yerde bana yer olmadığı anlamına geliyordu bu. Beni yetkelerin üstüne koyduğunda, bu sizin hiçbirşeye yetkiniz yok demekti. Ezilip büzüldüğünde: Bana saygı göstermiyorsunuz.

Amaçlarından birinin benim "adaletin yerine geldiğini görmemi" sağlamak olduğunu biliyordum. "Sen özel birisin; kimse sana birşey yapamaz. Konuşabilirsın, hiçbir şey seni bağlamaz; antlarla bağlı değilsin artık; eylemlerin sonuçsuz kalır. Ayaklarının altına al beni, işte her zaman senin kölenim" diyordu bana. Kölçha? Bedava verseler istemem.

"Adaleti seviyorsun." diyordu bana. "- Evet,

elle devient faible dans les autres qui en souffriront. — Mais cette affaire ne la regarde pas. — Tout la regarde. — Mais vous me l'avez dit, je suis à part. — A part, si tu agis; jamais, si tu laisses les autres agir."

Elle en venait à des paroles fuites: "La vérité, c'est que nous ne pouvons plus nous séparer. Je te suivrai partout, je vivrai sous ton toit, nous aurons le même sommeil."

J'avais accepté de me laisser enfermer. Momentanément, me disait-on. Bien, momentanément. Pendant les heures de plein air, un autre résident, vieillard à la barbe blanche, me sautait sur les épaules et gesticulait au-dessus de ma tête. Je lui disais: "Tu es donc Tolstoi?" Le médecin me jugeait pour cela bien fou. Je promenais finalement tout le monde sur mon dos, un noeud d'êtres étroitement enlacés, une société d'hommes mûrs, attirés là-haut par un vain désir de dominer, par un enfantillage malheureux, et lorsque je m'écroulais (parce que je n'étais tout de même pas un cheval), la plupart de mes camarades, dégringolés eux aussi, me rouaient de coups. C'étaient de joyeux moments.

La loi critiquait vivement ma conduite: "Autrefois, je vous ai connu bien différent. — Bien différent? — On ne se moquait pas de vous impunément. Vous voir coûtait la vie. Vous aimer signifiait la mort. Les hommes creusaient des fosses et s'enfouissaient pour échapper à votre vue. Ils

sanırım. – Böylesine seçkin kişiliğinde adaletin çığnenmesine niye izin veriyorsun peki? – Benim gözümde kişiliğim seçkin değil ki. – Adalet sende güçsüzleşirse, başkalarında da güçsüz olur, onlar da bunun acısını çekecektir. – Ama bu adaleti ilgilendirmez. – Onu hersey ilgilendirir. – Ama kendiniz söylediiniz, ben özelim. – Eylesen özelsin; başkalarının eylemesine izin verirsen olamazsun."

İşi boş sözlere döktü: "Doğrusu, artık ayrılamayız. Nereye gitsen ardından geleceğim, senin çatının altında yaşayacağım, aynı uykuyu uyuyacağız."

Beni kapatmalarına boyun eğmiştim. Geçici, demişlerdi bana. İyi, geçici olsun. Havalandırma saatlerinde, orada yatanlardan biri, ak sakallı bir koca, omuzlarımı ziplayıp tepemde elini kolunu oynatıyordu. "Sen Tolstoy musun yoksa?" diyordum ona. Hekim bu yüzden beni hepten kaçık sayıyordu. Sonunda kim var kim yok sırtımda taşımağa başladım, sımsıkı sarılmış bir bağlam adam, boş bir egemenlik isteğiyle, içler acısı bir çocuksulukla yukarı çıkan bir olgun adamlar öbeği; ben kökünce (ne de olsa ben at degildim değil mi ya), kendisi de yere yuvarlanan yoldaşlarının çoğu beni bir güzel ıslatıyordu. Ne keyifli anlardı onlar.

Yasa davranışımı sertçe eleştiriyyordu: "Eski-

se disaient entre eux: Est-il passé? Bénie la terre qui nous cache. — On me craignait à ce point? — La crainte ne vous suffisait pas, ni les louanges du fond du cœur, ni une vie droite, ni l'humilité dans la poussière. Et surtout qu'on ne m'interroge pas. Qui ose penser jusqu'à moi?"

Elle se montait singulièrement la tête. Elle m'exaltait, mais pour s'élever à ma suite: "Vous êtes la famine, la discorde, le meurtre, la destruction. — Pourquoi tout cela? — Parce que je suis l'ange de la discorde, du meurtre et de la fin. — Eh bien, lui disais-je, en voilà plus qu'il ne faut pour nous enfermer tous deux." La vérité, c'est qu'elle me plaisait. Elle était dans ce milieu surpeuplé d'hommes le seul élément féminin. Elle m'avait une fois fait toucher son genou: une bizarre impression. Je le lui avais déclaré: Je ne suis pas homme à me contenter d'un genou. Sa réponse: Ce serait dégoûtant!

Voici un de ses jeux. Elle me montrait une portion de l'espace, entre le haut de la fenêtre et le plafond: "Vous êtes là," disait-elle. Je regardais ce point avec intensité. "Y êtes-vous?" Je le regardais avec toute ma puissance. "Eh bien?" Je sentais bondir les cicatrices de mon regard, ma vue devenait une plaie, ma tête un trou, un taureau éventré. Soudain, elle s'écriait: "Ah, je vois le jour, ah, Dieu," etc. Je protestais que ce jeu me fatiguait énormément, mais elle était insatiable de ma gloire.

den ben sizi başka bilirdim. – Sizinle alay etmek kimsenin yanına kalmazdı. Sizi görmek yaşama patladı. Sizi sevmek ölüm demekti. İnsanlar sizin gözünüzden kaçmak için hendekler kazıp içine sığınırlardı. Birbirlerine sorarlardı: Geçti mi? Bizi saklayan toprağa hamdolsun. – O derece mi korkuyorlardı benden? – Korku size yetmiyordu, yüreğin derinliklerinden gelen övgüler de, dosdoğru bir yaşamda, tozun içinde alçakgönüllülük de. Hem kimse beni sorgulamasın. Kim beni düşünmeyi göze alabilir ki?”

Tuhaf bir öfkeye kapılmıştı. Beni yükseltiyordu ama kendi de yükselmek için: “Siz kılıksınız, geçimsizlik, ölüm, yıkım. – Niyemmiş bütün bunlar? – Çünkü ben geçimsizlik, ölüm, bitim meleğiyim. – Ha işte, dedim ona, ikimizin biraraya kapanması için bu yeter de artar bile.” Doğruluk, benim hoşuma giden. O tıkabasa erkekle dolu bu çevrede tek dişi ögeydi. Bir kez dizine dokundurmuştu: ne tuhaf izlenimdi. Kendisine belirtmiştim bunu: Ben bir dizle yetinecek adam değilim. Verdiği karşılık: Öyleyi iğrenç olurdu!

Oyunlarından biri şuydu. Bana pencerenin üstüyle tavan arasında bir uzay parçası gösteriyordu: “Oradasınız” diyordu. Ben gözümü dikip o noktaya bakıyorum. “Orada misiniz?” Olanca gücümle ba-

Qui vous a jeté du verre à la face? Cette question revenait dans toutes les questions. On ne me la posait plus directement, mais elle était le carrefour où conduisaient toutes les voies. On m'avait fait observer que ma réponse ne découvrirait rien, car depuis longtemps tout était découvert. "Raison de plus pour ne pas parler. — Voyons, vous êtes instruit, vous savez que le silence attire l'attention. Votre mutisme vous trahit de la manière la plus déraisonnable." Je leur répondais: "Mais mon silence est vrai. Si je vous le cachais, vous le retrouveriez un peu plus loin. S'il me trahit, tant mieux pour vous, il vous sert, et tant mieux pour moi que vous déclarez servir." Il leur fallait donc remuer ciel et terre pour en venir à bout.

Je m'étais intéressé à leur recherche. Nous étions tous comme des chasseurs masqués. Qui était interrogé? Qui répondait? L'un devenait l'autre. Les mots parlaient seuls. Le silence entrait en eux, refuge excellent, car personne que moi ne s'en apercevait.

On m'avait demandé: Racontez-nous comment les choses se sont passées "au juste." — Un récit? Je commençai: Je ne suis ni savant ni ignorant. J'ai connu des joies. C'est trop peu dire. Je leur racontai l'histoire tout entière qu'ils écoutaient, me semble-t-il, avec intérêt, du moins au début. Mais la fin fut pour nous une commune surprise. "Après ce commencement,

kıyordum. "Eee?" Bakışımдан yaralar fişkirdığını duyuyordum, görünüm bir çabana, kafam bir delige, karnı yarılmış bir boğaya dönüşüyordu. O birdenbire bağırıyordu: "Ah, günü görüyorum, aman yarabbi, ..." Bu oyun beni çok yoruyor diye yakınıyordum, ama o benim görkemime doymak bilmiyordu.

Yüzünüze cam atan kimdi? Bu soru tüm soruların içinden dönüp geliyordu. Bana doğrudan sorulmuyordu bu, ama tüm yolların çıktıığı kavşak oydu. Yanıtımın hiçbir şeyi açığa çıkarmayacağını belirtmişlerdi bana, çünkü hersey çoktandır, apaklıktı. "Konuşmamak için daha da çok neden. – Bakin, siz okumuş adamsınız, bilirsiniz sessizlik dikati çeker. Suskuluguñuz sizi daha da saçma biçimde ele veriyor." Ben de şöyle karşılık veriyordum: "Ama benim sessizliğim doğru. Sizden saklasam, biraz ileride yine bulacaksınız. Beni ele veriyorsa, sizin için ne iyi işte, işinize yarıyor, benim için de ne iyi işte, bana yardım ediyormusunuz ya." Böylece işin sonunu alabilmek için yeri gögü biribirine katmaları gerekiyordu.

Araştırmalarıyla ilgileniyordum. Hepimiz maseli avcılar gibiydik. Sorgulanan kimdi? Karşılık veren kim? Biri öteki oluyordu. Sözcükler kendi kendilerine konuşuyordu. Sessizlik giriyyordu içleri-

disaient-ils, vous en viendrez aux faits." Comment cela!
le récit était terminé.

Je dus reconnaître que je n'étais pas capable de former un récit avec ces événements. J'avais perdu le sens de l'histoire, cela arrive dans bien des maladies. Mais cette explication ne les rendit que plus exigeants. Je remarquai alors pour la première fois qu'ils étaient deux, que cette entorse à la méthode traditionnelle, quoique s'expliquant par le fait que l'un était un technicien de la vue, l'autre un spécialiste des maladies mentales, donnait constamment à notre conversation le caractère d'un interrogatoire autoritaire, surveillé et contrôlé par une règle stricte. Ni l'un ni l'autre, certes, n'était le commissaire de police. Mais, étant deux, à cause de cela ils étaient trois, et ce troisième restait fermement convaincu, j'en suis sûr, qu'un écrivain, un homme qui parle et qui raisonne avec distinction, est toujours capable de raconter des faits dont il se souvient.

Un récit? Non, pas de récit, plus jamais.

ne, eşsiz sığınak, çünkü benden başka kimse algılamıyordu.

İşler “tamı tamına” nasıl oldu, anlat bize denmişti bana. – Anlatı ha? Başlardım: Ne bilginim ne bilmek. Zevkleri tanıdım. Bunu söylemek az gelir. Öykünün tümünü anlatıyorum, onlar da, sanki, ilgiyle dinliyordu, en azından başlangıçta. Ama sonu bizde ortak bir şaşkınlığa yol açtı. “Bu başlangıçtan sonra, diyorlardı, olup bitene gelin.” Ne! Anlatı bitmişti bile.

Bu olaylardan bir anlatı kuramadığımı kabul etmek zorundayım. Öykünün ucunu kaçırılmışım, pek çok saygılıkta oluyor bu. Ama bu açıklama onları daha da istekli kıldı. Böylece ilk kez, iki kişi olduklarını, oglular birinin göz uzmanı, öbürünün ruh saygıllıkları uzmanı olduğunu ortaya koysa bile, geleneksel yöntemin böyle çarpıtılmasının konuşmamıza sürekli, katı bir kuralca gözetilip denetlenen yetkecil bir sorgulama niteliği verdigini gördüm. Ne biri ne öbürü komiserdi besbelli. Ama iki kişi olmakla, üç kişi oluyorlardı; bu üçüncüsü de, hiç kuşkum yok, bir yazarın, konuşan, ayrımlar gözeterek düşünen bir adamın, her zaman anımsadığı ogluları anlatabileceği inancından ayrılmıyordu.

Anlatı mı? Hayır, anlatı yok, artık yok.